«Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка» ; упоряд. В. О. Колесніков. Старобільськ, 2020. С. 85.

2. Трохи історії. Бісер і його виникнення : веб-сайт. *Схеми бісеру*. URL: https://shemybisera.com.ua/ua/a224835-nemno (дата звернення: 15.05.2026).

3. Авраменко А. Із секретарки на шахті у майстриню прикрас: історія переселенки з Луганщини, яка створює в Ніжині вироби з бісеру. *Суспільне Новини*. 2025. 29 верес. : веб-сайт. URL: https://suspilne.media/chernihiv/1126315-iz-sekretarki-na-sahti-u-majstrinu-prikras-istoria-pereselenki-z-lugansini-aka-stvorue-v-nizini-virobi-z-biseru/ (дата звернення: 15.05.2026).

4. Broken Glass Reuse Ideas. *Cleaning Lviv:* веб-сайт. URL: https://cleaninglviv.top/broken-glass-reuse-ideas/ (дата звернення: 15.05.2026).

5. Відеоролик користувача @ZS9TvsQHY *TikTok.* : веб-сайт. URL: https://vt.tiktok.com/ZS9TvsQHY/ (дата звернення: 15.05.2026).

6. Відеоролик «1QEHlsh5W-c» *YouTube* : веб-сайт. URL: https://youtu.be/1QEHlsh5W-c (дата звернення: 15.05.2026).

7. Відеоролик «HhFnmRfo460» *YouTube* : веб-сайт. URL: https://youtu.be/HhFnmRfo460 (дата звернення: 15.05.2026).

8. Reverse Engineering: Definition, Process and Benefits. *Indeed Career Guide.* : веб-сайт. URL: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/reverse-engineering (дата звернення: 15.05.2026).

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-630-3-57

ЗАСОБИ HAND MADE ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Первих І. І.
аспірантка кафедри графічного дизайну
Харківська державна академія дизайну і мистецтв
м. Харків, Україна
старша викладачка кафедри дизайну
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

Сучасний графічний дизайн переживає трансформацію від суто комерційно орієнтованої діяльності до інструмента соціальної та екологічної відповідальності. В умовах цифрової перенасиченості та візуальної стандартизації, спричиненої широким використанням алгоритмів штучного інтелекту та шаблонних рішень, постає нагальна потреба у відновленні «людського чинника». Рукотворні техніки

в графічному дизайні перестають бути лише естетичним прийомом; вони функціонують як маніфест сталості, заснований на принципах зменшення цифрового сліду, використання екологічно безпечних матеріалів і підтримки локальної ідентичності.

Використання засобів hand made у створенні дизайнерських об'єктів має історичне підґрунтя, що сягає доіндустріальної доби. Однак його сучасне відродження пов'язане з критикою надмірної стандартизації та безособовості цифрового дизайну. Рукотворність повертає у дизайн «людяність», унікальність і матеріальність, що є ключовими у межах сталого мислення. Як зазначає Д. Чепмен у концепції емоційно довговічного дизайну, об'єкти, що володіють індивідуальністю та емоційною цінністю, залишаються актуальними для користувачів довше, а отже, замінюються рідше, що безпосередньо сприяє зменшенню кількості відходів [1].

Поняття соціально відповідального дизайну ґрунтується на ідеях американського дизайнера В. Папанека, який наголошував на необхідності переорієнтації дизайнерської діяльності з комерційних цілей на соціальні та екологічні потреби [2]. У сучасному науковому дискурсі соціально-відповідальний дизайн трактується як комплексна система, що охоплює кілька взаємопов'язаних вимірів. По-перше, він передбачає дотримання принципів етичної комунікації, що включає правдивість, прозорість та недопущення дискримінаційних практик. По-друге, важливим компонентом є екологічна сталість, яка проявляється у раціональному використанні матеріальних ресурсів та мінімізації негативного впливу на довкілля. По-третє, відповідальний дизайн інтегрує соціальний вимір, спрямований на підтримку локальних спільнот, розвиток ремісничих традицій та зміцнення соціальної взаємодії. Нарешті, культурна відповідальність у дизайні передбачає збереження культурної ідентичності, повагу до локальних традицій та запобігання культурній апропріації.

Концепція сталого графічного дизайну ґрунтується на загальних принципах сталого розвитку, сформульованих у доповіді Комісії Брундтланд (1987 р.) і подальших дослідженнях у сфері дизайну [5]. Науковці наголошують на необхідності зменшення ресурсоспоживання, оптимізації виробничих процесів, забезпечення етичної комунікації та підвищення довговічності візуальних рішень. У цьому контексті використання засобів hand made знижує залежність від енергоємних цифрових процесів і масового друку, водночас формуючи більш відповідальне ставлення до матеріалів.

Практичні кейси підтверджують ефективність handmade-підходів у сталому графічному проєктуванні. Зокрема, дизайнери дедалі частіше застосовують техніку трафаретного друку для створення постерів і пакування з використанням водорозчинних фарб та переробленого паперу. Такий підхід не лише забезпечує більший контроль над виробничим процесом, а й мінімізує шкоду довкіллю. Крім того,

створення айдентик для локальних брендів часто включає рукотворну типографіку та ілюстрацію, що підкреслює зв'язок із місцевою культурою та зменшує потребу у масовому виробництві стандартизованих рішень. Наприклад, у дизайні святкового паковання фермерських продуктів мережі «Лавка традицій» ключову роль відіграють виконані вручну малюнки (Рис. 1). Первинні ескізи персонажів були намальовані від руки, після чого пройшли мінімальну цифрову обробку для узгодження контурів і колористики. Використання ручної графіки забезпечує характерну фактурність, варіативність лінії та індивідуальність образів, що неможливо відтворити виключно цифровими засобами [3, с. 166].

Рис. 1. М. Шевченко. Святкове паковання для фермерських продуктів проєкту «Лавка традицій». 2024 р.

Одним із визначальних компонентів сталого графічного дизайну є матеріальний вимір, який охоплює як фізичні носії, так і способи їхнього виробництва. Попри уявну нематеріальність цифрових практик, їхнє функціонування супроводжується значним енергоспоживанням, пов'язаним із роботою серверної інфраструктури та виготовленням технічного обладнання. У цьому контексті застосування ручних технік постає як екологічно виважена альтернатива, що сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля.

По-перше, використання природних пігментів і фарб, зокрема рослинних або соєвих, дає змогу уникати токсичних поліграфічних матеріалів. По-друге, практики апсайклінгу та ресайклінгу, що передбачають створення візуальних матеріалів із паперових відходів, рукотворного паперу, текстилю та інших вторинних ресурсів, формують нову естетику, засновану на повторному використанні та мінімізації відходів. По-третє, орієнтація ручної роботи на лімітовані наклади запобігає надвиробництву та накопиченню зайвої друкованої продукції. Нарешті, зменшення цифрового сліду, притаманне засобам hand made, знижує загальне енергоспоживання порівняно з повністю цифровими процесами.

Соціальний вимір рукотворних практик посідає важливе місце в контексті соціально відповідального дизайну, оскільки такі техніки нерозривно пов'язані з локальними ремісничими традиціями та формами суспільної взаємодії. Залучення hand made підходів у дизайн сприяє інтеграції елементів культурної спадщини у сучасні візуальні рішення та водночас підтримує розвиток місцевих спільнот, що відповідає принципам соціальної відповідальності в межах сталого розвитку. Співпраця дизайнерів із носіями ремісничих знань забезпечує передачу традиційних технік, зміцнює локальні економічні моделі та сприяє формуванню етичніших виробничих процесів, орієнтованих на взаємоповагу, сталість і культурну чутливість.

Використання засобів рукотворності трансформує і сам процес дизайну. Якщо цифрові інструменти орієнтовані на швидкість і масштабованість, то ручна робота потребує часу, уваги та усвідомленості. Це змінює змінює характер дизайнерського процесу, зміщуючи акцент із швидкої генерації великої кількості варіантів на більш глибоке й усвідомлене опрацювання концепцій. Такий підхід сприяє формуванню виважених, концептуально стійких і потенційно довговічних рішень.

Засоби hand made не слід протиставляти цифровим технологіям. Сучасний сталий графічний дизайн є за своєю природою гібридним. Дизайнери можуть створювати унікальні текстури вручну (наприклад, за допомогою акварелі чи пастелі), а потім оцифровувати їх для подальшого використання. Це дає змогу збалансувати автентичність і функціональність. Важливо, щоб цифрова обробка не нівелювала «живу» якість первинного матеріалу, а навпаки – підтримувала.

Таким чином, рукотворні засоби в графічному проєктуванні є дієвим інструментом реалізації принципів сталого розвитку за умови їх усвідомленого та контекстуально обґрунтованого застосування. Вони сприяють зниженню екологічного навантаження, формуванню індивідуалізованої візуальної мови, підтримці локальних культурних традицій і розвитку соціально відповідального ставлення до професійної діяльності. Інтеграція засобів hand made у дизайнерську практику формує нову естетичну парадигму – «естетику відповідальності», у межах якої властиві ручній роботі недосконалості набувають статусу маркерів автентичності та етичної взаємодії з матеріальним і культурним середовищем.

Література:

1. Chapman J. Emotionally Durable Design: Objects, Experiences and Empathy, Earthscan. London, 2005. 211 p.

2. Папанек В. Дизайн для реального світу: Екологія людства та соціальні зміни / В. Папанек; пер. з англ. Д. Цепкова. Київ : ArtHuss, 2020. 448 с.

3. Первих І. І. Національна специфіка засобів hand made у графічному дизайні України. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2026. № 95, том 2. С. 161–169. DOI: 10.24919/2308-4863/95-2-21.

4. Третяк Ю. Сучасні тенденції формування і розвитку теорії і практики дизайну в Україні. *Актуальні проблеми сучасного дизайну*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 квітня 2023 р.) Київ : КНУТД. С. 112–115.

5. Яновська В., Парфентьєва О. Історичний аналіз формування концептуальних засад сталого розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2022. № 6, Том 2. С. 231–238. DOI: 10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-39.

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-630-3-58

ЕМОЦІЙНИЙ ДИЗАЙН У ДИТЯЧИХ ІГРАХ: ВПЛИВ СЕНСОРНИХ СТИМУЛІВ

Приступа О. В.
старший викладач кафедри дизайну
Луцький національний технічний університет

Роскошенко К. А.
студентка ІІІ курсу факультету креативних індустрій, маркетингу та комунікацій
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна

Сучасний ринок дитячих ігор перенасичений продуктами, де візуальна та функціональна складові часто ігнорують психоемоційні потреби дитини. Основна проблема полягає у відсутності цілісного підходу до використання сенсорних стимулів як інструменту формування позитивного ігрового досвіду. Більшість розробників зосереджується переважно на розважальній функції, недооцінюючи вплив кольору, текстури та звуку на емоційний стан дитини. У результаті це призводить до сенсорного перевантаження або, навпаки, до втрати інтересу через недостатню стимуляцію.

Емоційний дизайн має стати своєрідним містком між технічними характеристиками гри та внутрішнім світом дитини. Водночас наразі бракує чітких критеріїв, які б пояснювали, як саме окремі сенсорні елементи впливають на розвиток емпатії дитини та когнітивних навичок. Важливо дослідити зв’язок між тактильними відчуттями або візуально-звуковими ефектами та рівнем стресу дітей. Актуальність